

Arviointikertomuksen vastine

Tarkastuslautakunta on tarkastanut Polvijärven kunnan taloutta ja hallintoa vuodelta 2023.

Tarkastuslautakunta on esittänyt arviointikertomuksessaan valtuustolle, että se pyytää kunnanhallitusta antamaan vastineensa arviointikertomuksessa alla esitettyihin kysymyksiin ja selvityksensä niiden johdosta tehtäviin toimenpiteisiin 30.10.2024 mennessä.

1. Voidaanko koulussa jatkaa hyväksi havaittua aamupuuro ja välipalakäytäntöä?
2. Miten turvataan kunnan keskeisten henkilöiden sijaistaminen sairaslomien aikana?
3. Miten kunnan taloudellinen kehitys saadaan korjattua ja muutettua ylijäämäiseksi?

1. Koulun aamupala- ja välipalakäytännöt jatkossa

Aamupuurokäytännön jatkamiselle ei ole estettä ja välipalatarjoilu voi myös jatkua entiseen tapaan.

Perusopetus

Aamupuuroa on tarjolla perusopetuksen oppilaille 60 sentin hintaan.

Päivittäin perusopetuksessa maksuton yksinkertainen välipala, useimmiten näkkileipä ja maito klo 13:00.

Uutuutena keskiviikkoisin ja torstaisin voi ostaa maksullista välipalaa Tähkästä.

Lukio

Lukio maksaa ruokapalveluille aamupuuron, jonka ruokapalvelut laskuttaa kuukausittain.

Aamupuurolla on ollut iso suosio, sillä 2/3 lukiolaisista käyttää tätä.

Välipala tarjotaan lukiolaisille ja välipalatarvikkeet lukio hankkii itse. Välipalatarjoiluun osallistuu 100 % lukiolaisista.

2. Sijaistuskäytännöt

Kunnassa viranhaltijoilla ja työntekijöillä on lähtökohtaisesti sijainen, joka ensisijaisesti sijaistaa häntä esim. vuosilomien aikana ja joka toimii sijaisena myös sairauslomien aikana. Pidemmän sairausloman sijaistaminen on kuitenkin mahdollista hoitaa muunkin henkilön toimesta, mikäli erikseen niin päätetään.

Hallintopalvelut: Hallintopalveluissa kunnanjohtajan sijaisena toimii talous- ja hallintojohtaja. Talous- ja hallintojohtajan sijaisena puolestaan toimii kunnanjohtaja. Ruoka- ja siivouspalveluiden esihenkilöä sijaistaa ruokapalveluvastaava ja siivouspalveluiden osalta työjärjestelyistä vastaava siivooja. Työllisyyspalveluyksikön esihenkilön sijaisena toimii kunnanjohtaja.

Operatiivisessa toiminnassa jokaisella hallintopalveluiden työntekijällä on sijainen, joka osaa vähintään päivittäistehtävät ko. tehtäväalueelta.

Hyvinvointipalvelut: Kunnan keskeisten henkilöiden sijaistamisesta hyvinvointipalveluissa voidaan todeta, että hyvinvointijohtajan viran perustamisen myötä on mahdollista, että perusopetuksen/lukion rehtori sijaistaa hyvinvointijohtajaa tarvittaessa. Varhaiskasvatuspäällikön sijaistaminen on ratkaistu määräaikaaisesti varhaiskasvatuksen apulaisjohtajajärjestelyllä mutta tarve pysyvään virkajärjestelyyn on olemassa.

Elinympäristöpalvelut: Kunnan keskeisten henkilöiden sijaistamisesta elinympäristöpalveluissa voidaan todeta, että teknistä johtajaa sijaistaa kuntatekniikan

päällikkö tarvittaessa. Kuntatekniikan päällikkö ja kiinteistöpäällikkö sijaistavat pääsääntöisesti toisiaan ja tarvittaessa tekninen johtaja sijaistaa molempia. Asuntokoordinaattori ja toimistos sihteeri sijaistavat toisiaan.

3. Kunnan talouden tervehdyttäminen

Heikentyneet talousnäkymät koskettavat tällä hetkellä lähes kaikkia Suomen kuntia. Polvijärven kunnan taloudellinen tilanne on heikentynyt merkittävästi viime vuosien aikana. Tähän ovat vaikuttaneet suurimpina tekijöinä kunnasta itsestään riippumattomat tekijät. Näitä ovat olleet mm. kuntaomisteisen sote-kuntayhtymän räjähdysmäisesti loppuvuosina kasvaneet alijäämät, jotka Pohjois-Karjalan omistajakuntien oli katettava, maailmanpoliittisesta epävarmuudesta johtunut korkojen nousu, kunnallisten virka- ja työehtosopimusten palkankorotukset sekä inflaation johdosta yleinen kustannustason nousu. Soteuudistuksen vuoksi kunnallisverosta tehtiin tasasuuruinen -12,64 % vähennys kaikille kunnille, ja se rasitti pienen verotulopohjan kuntia kuten Polvijärveä suhteellisesti enemmän kuin vahvan verotulokehityksen kuntia. Samoin yhteisöverosta ohjattiin valtiolle 1/3 soteuudistuksen rahoitukseen. Soteuudistuksen vaikutukset valtionosuuspohjaan ovat jääneet pysyviksi. Vuonna 2024 soteuudistukseen liittyvät tasauserät vähentävät kunnan valtionosuuksia 910 000 €. Vuoden 2024 peruspalvelujen valtionosuuksiin liittyvä valitus on käsittelyssä Itä-Suomen hallinto-oikeudessa. Näihin eriin sisältyy muun muassa Siun sotessa toteutetun palkkaharmonisaation kustannus, joka muuttui valtionosuusvähennysten myötä pysyväksi vuosittaiseksi valtionosuuksia pienentäväksi eräksi. Palkkaharmonisaatioon liittyvä erillinen valitus on käsittelyssä Itä-Suomen hallinto-oikeudessa.

Hallintopalvelut (sis. Työllisyys- ja elinvoimapalvelut): Tilinpäätökseen 2023 tehtiin alaskirjauksia yhteensä 2 135 000 euroa, mikä johtui tytäryhtiöosakkeiden arvonalentumisista ja vähensi kunnan kertynyttä ylijäämää. Kunnan omat suuret investoinnit, jotka toteutettiin peräkkäisinä vuosina 2022–2024 ovat myös vaikuttaneet kunnan taloudelliseen tilanteeseen. Investoinnit ovat edellyttäneet merkittävää lainanottoa ja lisänneet siten korkokuluja sekä vaikuttaneet negatiivisesti maksuvalmiuteen lainanlyhennysten ja korkokulujen muodossa. Polvijärven kunnalla ei ollut pitkäaikaista lainaa lainkaan vuoden 2021 lopussa. Asumispalveluyksikön ja urheilukentän rakentamisen jälkeen vuonna 2024 lainaa on yhteensä 14,6 milj. euroa (3629 euroa/asukas).

Talouden tervehdyttämistä aloitettiin jo vuonna 2024, mutta talousennusteiden valossa tervehdyttämistä on jatkettava edelleen ja löydettävä entistä tehokkaampia keinoja kustannusten hillitsemiseksi ja uusien tulovirtojen löytämiseksi. Kunnan suurin menoerä ovat henkilöstökulut, joiden osuus kunnan toimintakuluista talousarviossa 2024 on 50,7 %.

Tulevaa taloudellista kehitystä on pohdittu koko kuntakonsernin mittakaavassa valtuuston talousseminaarissa 23.10.2024.

Kunnan omien verotulojen kasvu olisi kuntatalouden vahvistamisen kannalta erittäin tärkeää. Valtionosuudet ovat vähentyneet merkittävästi hyvinvointialueuudistuksen myötä ja mahdollinen valtionosuusuudistus vaikeuttaa valtionosuuksien ennakointia entisestään. Mitä riippuvaisempi kunta on valtionosuuksista, sitä heikommat ovat sen omat vaikutusmahdollisuudet tulevaan talouskehitykseen. Kunnallisverotulot ovat Polvijärven kunnassa pienet, sillä ansiotulopohja on matala. Yhteisöverotulot olisivat verotuloerä, jonka kasvua kunnan olisi hyvä pyrkiä mahdollistamaan käytettävissä olevilla resursseillaan. Veroprosenttien (erityisesti kiinteistöverotuksessa) korotuksilla voidaan saada aikaan verotulojen kasvua.

Hallintopalveluissa on tehty jatkuvaa toiminnan tehostamista ja hyödynnetty eläköitymisiä henkilöstökulujen vähentämiseksi. Hallintopalveluista on vähentynyt vuosien 2022–2024 aikana nettona yhteensä 17 henkilöä:

- taloushallinto -2 hlö (1,6 htv)
- henkilöstöhallinto -1 hlö (palvelun ulkoistamisvaiheessa v.2021 ei irtisanomisia)
- yleishallinto -1 hlö
- ruokapalvelut -9 hlöä
- siivouspalvelut -4 hlöä

Hyvinvointipalvelut: Kunnan taloudelliseen kehitykseen hyvinvointipalveluilla on talouden volyymiltään suurimpana palvelualana suuri vaikutus. Kunnan strategian mukaisesti laadukkaiden palveluiden taloudellisesti tehokas palvelutuotanto on keskeinen vaikutuskeino kunnan talouskehitykseen. Talouden resursseja eniten käyttävät vastuualueet, varhaiskasvatus ja peruskoulut, ovat pitkälti sitovien valtakunnallisten normien mukaista peruspalvelua kuntalaisille, joten mahdollisuudet taloussopeutukseen ovat rajalliset säädösten määrittäessä tarkasti esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön määrän suhteessa lapsiryhmän kokoon.

Laadukkaiden varhaiskasvatuspalveluiden järjestäminen kolmessa yksikössä vie resursseja suhteessa enemmän kuin keskitetyimmissä vaihtoehdoissa. Valtakunnallisesti henkilöstön poissaolomäärät ovat varhaiskasvatuksessa korkeat ja sijaistarve näin ollen suuri. Kunta/toimintayksikkökohtaisen poissaolomäärien seurannan ja tehtyjen toimenpiteiden avulla on poissaolomääriä ja sijaiskustannuksia saatu tippumaan eri kunnissa. Lisäksi varhaiskasvatuksen täyttö- ja käyttöasteiden systemaattinen seuranta mahdollistaa palvelutuotannon järjestämisen kustannustehokkaasti.

Perusopetuksessa viikoittain järjestettävän opetustuntien minimimäärä on säädetty valtakunnallisesti. Polvijärvellä on ylitetty valtakunnallinen minimimäärä opetusta viidellä tunnilla johtuen tämän lukuvuoden taannehtivan ruotsin kielen opetusvelvollisuudesta ja koulukyyditysten vuoksi järjestetystä opetuksesta. Ensi lukuvuodesta alkaen on perusteltua talousnäkökulmasta järjestää ainoastaan yksi opetustunti valtakunnallista minimiä enemmän. Perusteluna siihen on, että olisi kalliimpaa järjestää ylimäärisiä kuljetuksia kuin lisätunti opetusta. Muutoin perusopetuksen järjestämisen kustannuksiin vaikuttaa olennaisesti opetusryhmien koot. Jatkossa koulunsa aloittavien ikäluokkien supistuminen edellyttää opetusryhmien määrän vähentymistä kustannuskehityksen hillitsemiseksi.

Lukion opiskelijamäärän tippuminen on nostanut kunnalle aiheutuvia valtionosuuden ylittäviä lukiokoulutuksen kustannuksia. Lisäksi v. 2026 voimaan tulevaksi kaavailtu lukiokoulutuksen rahoitusuudistus voi vielä lisätä kunnan rahoitusosuutta lukiokoulutuksesta. Oppimistulokset ovat kunnan lukiossa olleet erittäin hyvät. Lukiokoulutuksen jatkamisen harkinnassa tulee ottaa huomioon toisen asteen lukiokoulutuksen saavutettavuus koko kunnan alueelta. Toisaalta perusopetuksen aineenopettajien saatavuus voi heikentyä Polvijärvellä, jos opetusvelvollisuus jää vajaaksi ilman lukiota. Tällöin lukion lakkauttamisella voi olla suora vaikutus myös laadukkaan perusopetuksen järjestämiseen.

Elinympäristöpalvelut: Vuoden 2024 aikana käydyt yt-neuvottelut ovat tuomassa seuraaville vuosille hieman säästöjä elinympäristöpalveluille. Vuokra-asuntojen määrän karsiminen toisi säästöjä, jos saadaan ARA-rajoituksista vapautus, jotta voitaisiin myydä ja purkaa rivitaloyhtiöitä pois kunnan/vuokrataloyhtiön omistuksesta. Kunnan tarjoamia ilmaisia palveluita tulisi tarkastella siten, että niihin päätettäisiin vaikka muodolliset maksut kattamaan kuluja edes osittain. Tehtävien yhdistelemisiä pitää myös harkita esim. eläköitymisien myötä.